

ANTOLOXÍA DE TEXTOS DE XENOFONTE

Vida e obra de Xenofonte (Atenas 428 a.C. - Corinto? 354 a.C)

Xenofonte é un dos máis celebres escritores atenienses. Pasou a xuventude na súa cidade natal, onde se moveu no círculo do filósofo Sócrates -ao que sempre admirou e ao que convertiu en persoaxe de varias das súas obras- e achegado aos partidarios da oligarquía que en máis dunha ocasión intentaran poñer fin ao réxime democrático.

No ano 404, ao remate da Guerra do Peloponeso, amósase partidario dos Trinta Tiranos, forma de goberno imposta por Esparta trala súa vitoria. Cando se restaura a democracia no ano 403, sálvase do castigo grazas á amnistía que o novo goberno concede. Aínda así, non se sente a gusto na súa cidade e no ano 401, en contra da opinión do seu mestre Sócrates, enrólase como mercenario no exército de helenos que o príncipe persa Ciro estaba reclutando para intentar derrocar ao seu irmán Artaxerxes.

No ano 399, despois do fracaso da expedición de Ciro, Xenofonte únese ao exército que o espartano Tibrón estaba formando para combatir aos persas. Cinco anos máis tarde viaxará a Esparta no séquito do rei Axexilao II. Por aquel tempo xa as relacións entre Esparta e Atenas volvían a ser tirantes e a Xenofonte non se lle permite entrar na súa cidade. Axexilao agasállao entón cunha posesión en Escilunte e noméao representante de Esparta en Olimpia. Alí vivirá durante aproximadamente vinte anos, ata que as circunstancias políticas derivadas da caída de Esparta ante Tebas obríganlo a abandonar a cidade e a trasladarse a Corinto aproximadamente no ano 370. Morre no ano 354, non se sabe se en Atenas ou en Corinto.

OBRAS:

HELÉNICAS: Obra histórica que narra os acontecementos que tiveron lugar nas *polis* gregas entre os anos 411 e 362

ANÁBASIS: Narra as peripecias do exército de mercenarios gregos que acompañaron a Ciro.

CIROPEDIA: Biografía do rei de Persia Ciro o Grande, poñendo especial atención na súa infancia e mocidade.

APOLOXÍA: É unha defensa do seu admirado Sócrates; pretende demostrar que o filósofo sabía que o ían condear e que estaba disposto a morrer por defender as súas opinións. Como fonte histórica, hai que ter en conta que Xenofonte non estaba en Atenas cando se celebrou o xuízo, polo que simplemente narra o que lle contaron.

SIMPOSIO: É unha conversación imaxinaria na casa do seu amigo Calias, na que Sócrates pronuncia un discurso sobre o amor.

MEMORABLES: Libro de diálogos no que Sócrates é o protagonista.

ECONÓMICO: Diálogos de Sócrates acerca da mellor maneira de levar unha casa.

AXESILAO: Biografía do rei espartano, co que Xenofonte mantivera unha boa amizade.

HIERÓN: Biografía do tirano de Siracusa.

SOBRE A EQUITACIÓN: Manual básico sobre a arte de comprar e domar cabalos.

HIPÁRQUICO: Trata do oficio de comandante de cabaleiría.

CINÉXETICO: Explica os antigos métodos de caza.

OS INGRESOS: Consellos dirixidos aos políticos atenienses para mellorar as finanzas da cidade.

A CONSTITUCIÓN DE ESPARTA: Explica o sistema de goberno da capital lacedemonia.

Foi un dos escritores gregos máis versátiles e prolíficos. O seu estilo é claro e fluído, e en moitas ocasións entretido. Como historiador non alcanzou o nivel de Tucídides, pero a viveza de moitas das súas pasaxes proporciónanos un retrato emocionante e verosímil do seu tempo.

A Anábese

No ano 401 a.C. Xenofonte alistouse no exército de mercenarios gregos que Ciro o Mozo, irmán do rei de Persia, estaba reclutando. A intención secreta de Ciro era a de derrocar ao seu irmán Artaxerxes para poñerse el mesmo no trono. Na batalla de Cunaxa, cerca de Babilonia, Ciro morre e os soldados gregos quedan aillados e sen valedor nun territorio hostil.

Nun primeiro momento intentan negociar co Rei unha retirada pacífica, pero na primeira reunión, os persas asasinan aos comandantes gregos que estaban ao fronte dos 13000 mercenarios. A partir dese momento Xenofonte converteuse nun dos xefes que tivo que guiar ao exército desde as montañas de Armenia ata o Mar Negro, loitando contra as adversidades da natureza e enfrentándose continuamente aos inimigos que os acosaban.

Texto 1: Palacio de Ciro en Celenas

Εντεῦθεν ἐξελαύνει στάθμους τρεῖς, παρασαγγας εἴκοσιν, εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ενταῦθα Κύρω βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου. Διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ρεῖ ὁ Μαΐανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν Βασιλείων· ρεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ ὑπὸ τῆ ἀκροπόλει· ρεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαΐανδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρος ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν.

Texto 2: Os Dez Mil chegan a Isos

Εντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς δύο, παρασάγγας δέκα, ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν· τοῦ δὲ Ψάρου τὸ εὖρος ἦν τρία πλέθρα. Εντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν. Εντεῦθεν ἐξελαύνει στάθμους δύο, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, εἰς Ἴσους, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῆ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ενταῦθα μένει ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρω παρήσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες, τριάκοντα καὶ πέντε, καὶ ἐπ'αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος.

Texto 3: Ciro anuncia ao exército o fin verdadeiro da expedición

Κῦρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ελλήνων ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο (ία ser) πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ ἀναπεῖθειν ἔπεσθαι.

Texto 4: A través de Arabia

ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμόν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμούς ἐρήμους πέντε παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ

δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδῖον ἅπαν ὀμαλὸν ὥσπερ θάλαττα, ἀψιυθίου δὲ πλήρες· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνήν, θηρία δὲ παντοῖα, πλείστοι ὄνοι ἄγριοι, πολλαὶ δὲ στρουθοὶ αἱ μεγάλαι·

Texto 5: Perseguido avestruces

Στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱπέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν αἴρουσα, ὥσπερ ἰστίῳ χρωμένη.

Texto 6: Llegada dos gregos a Masca

Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμόν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή¹. περιεργεῖτο δ' αὐτὴ ὑπὸ τοῦ Μάσκα² κύκλῳ. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

Texto 7.- Ciro pasa revista ás tropas

Εντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνία σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας.

Texto 8.- Ciro dispone para a batalla

Κῦρος τε καταπεδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνέδου, καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. Ἐνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ τὸ εὐώνυμον κέρατος εἶχε τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Texto 9: Morte de Ciro e os seus compañeiros

ἀποθνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ Κύρου πλὴν Ἀριαίου³. οὗτος δὲ τεταγμένος

---

¹ Κορσωτή ης: Corsoté, cidade de Arabia

² Xenitivo singular irregular, porque se trata dun nome non grego.

³ Αριαίος - ου: Arieo, xeneral persa do exército de Ciro

ἐτύγγανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἵππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ἦσθετο Κύρον πεπτωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στρατεύμα πᾶν οὐ ἠγεῖτο.

Texto 10: El Rei persegue aos partidarios de Ciro

Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἢ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἴστανται⁴, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἐνθεν ὠρμῶντο.

Texto 11: Os gregos chegan ao campamento de Arieo

Καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρ' Ἀριαίου καὶ τὴν ἐκείνου στρατίαν ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὄπλα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρ' Ἀριαίου.

Texto 12: Os gregos avanzan hacia Babilonia

ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν.

Texto 13: Os gregos chegan a unha aldea

Πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. Ἐνῆν δὲ σίτος πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἐψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν.

Texto 14: Chega unha embaixada de El Rei

Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἦκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφός καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δούλοι δὲ πολλοὶ εἶποντο. Ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτος Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε.

Texto 15: Chega un emisario de parte de Arieo

Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ ἄν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον. Ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμὶ ὄν ζητεῖς, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τάδε. "Ἐπεμψέ με Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ

---

⁴ 3ª persoa de plural do presente de indicativo pasivo do verbo ἴστημι

ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ."

Texto 16.- Os gregos avanzan seguindo o curso do Tigris

Εντεῦθεν δ' ἐπορεύοντο σταθμούς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων ὄνομα Καιναί.

Texto 17: Desesperación dos gregos despois da morte dos seus xefes

Ταῦτ' ἐννούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἤλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανον ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὐποτε' ἐνομιζον ἔτι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

Texto 18: Os gregos chegan a Larisa

Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δὲ Ἕλληνες πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα⁵ ποταμὸν. Ἐνταυθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Λαρίσσα⁶· ᾠκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι⁷.

Texto 19: Os gregos divisan o mar

Ἐκ τῶν Χαλύβων οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἀρπασον ποταμὸν. Ἐντευθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθινῶν διὰ πεδίου εἰς κῶμας, ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. Ἐντεῦθεν δὲ ἤλθον σταθμούς τέτταρας πρὸς πόλιν μεγάλην ἣ ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. Ὁ τῆς χώρας ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν πέμπει ἡγεμόνα, ὃς λέγει ὅτι ἄξει αὐτοὺς πέντε ἡμερῶν εἰς χωρίον ὅθεν ὄψονται θάλατταν. Καὶ ἀφικνούνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήχης. Ἐπει δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο· "Θάλαττα, θάλαττα". Ἐνθα δὴ ἔθεον καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ ἵπποι. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλληλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρύνοντες.

⁵ Τίγρης - ητος: *Tigris (río de Mesopotamia)*

⁶ Λαρίσσα - ης: *Larisa (cidade de Mesopotamia)*

⁷ Μεδοι - ων: *os Medos (antigo pobo de Asia Menor)*

Helénicas

Nesta obra Xenofonte narra os principais acontecementos políticos que tiveron lugar nas polis gregas entre os anos 411 e 362, é dicir, desde os últimos anos das guerras do Peloponeso que enfrentaron a Atenas e Esparta ata a batalla de Mantinea, que coa morte de Epaminondas supuxo o fin da hexemonía tebana.

Texto 20: Novos combates entre atenienses e lacedemonios

Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης⁸ ἔχων ναῦς ὀλίγας· καὶ εὐθὺς ἐναυμάχησαν αὐτῆς Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι, ἐνίκησαν δὲ Λακεδαιμόνιοι ἡγουμένου Ἀγησανδρίδου⁹.

Texto 21: Os atenienses deberán combatir

Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν, τῇ δὲ ὑστεραία Ἀλκιβιάδης¹⁰ ἐκκλησίαν ποιήσας παρεκελεύετο αὐτοῖς ὅτι *ἀνάγκη εἶη (sería necesario)* καὶ ναυμαχεῖν καὶ πεζομαχεῖν καὶ τειχομαχεῖν· Οὐ γὰρ ἔστιν, *ἔφη (dixo)*, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄφθονα παρὰ βασιλέως.

Texto 22: Os de Cícico reciben aos atenienses

Ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραία ἔπλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Κύζικον¹¹. οἱ δὲ Κυζικηνοὶ¹² τῶν Πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου¹³ ἐκλιπόντων ἐδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ μείνας αὐτοῦ εἴκοσιν ἡμέρας καὶ χρήματα πολλὰ λάβων παρὰ τῶν Κυζικηνῶν, οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει ἀπέπλευσεν εἰς Προκόννησον¹⁴.

Texto 23: Acontecementos de Mileto e de Tasos

Ἐν τούτῳ δὲ ἦκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακοσίων¹⁵ εἰς Μίλητον καὶ παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στράτευμα. Ἐν Θάσῳ¹⁶ δὲ *κατὰ τὸν καιρὸν τούτου (aproximadamente neste tempo)* στάσεως γενομένης ἐκπίπτουσιν οἱ λακωνίσται καὶ ὁ Λάκων ἄρμοστής Ἐτεόνικος¹⁷.

⁸ Θυμοχάρης - ους: Timocares, estratego ateniense.

⁹ Ἀγησανδρίδας - ου: Axesandridas, xeneral espartano.

¹⁰ Ἀλκιβιάδης - ου: Alcibiades, estratego ateniense.

¹¹ Κύζικος - ου: Cícico, nome dunha cidade na ribeira do mar de Mármara.

¹² Κυζικηνός - η - ον: de Cícico.

¹³ Φαρνάβαζος - ου: Farnabazos, sátrapa persa aliado dos espartanos.

¹⁴ Προκόννησος - ου: Proconeso, illa no mar de Mármara.

¹⁵ Συρακόσιος - α - ον: de Siracusa

¹⁶ Θάσος - ου: Tasos, illa do mar Exeo.

¹⁷ Ἐτεόνικος - ου: Eteónico.

Texto 24: Os atenienses preparáanse para a defensa da cidade.

Περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Θρασύλλου¹⁸ ἐν Αθήναις ὄντος ἄγχι ἐκ τῆς Δεκελείας προνομήν ποιούμενος πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη ἦλθε τῶν Αθηναίων· Θράσυλλος δὲ ἐξαγαγὼν Αθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας ἅπαντας παρέταξε παρὰ τὸ Λύκειον¹⁹ γυμνάσιον, ὡς μαχόμενος²⁰, ἄν προσίωσιν (*para loitar, se atacaban*).

Texto 25: Sorte que correron as naves dos lacedemonios.

Καὶ αὐτοῦ τῶν νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ελλησπόντῳ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἱ αἱ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλαττον, αἱ δ' ἄλλαι ἔφυγον εἰς Σηστόν²¹, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Βυζάντιον ἐσώθησαν.

Texto 26: Combates cerca de Abidos

οἱ δὲ Αθηναῖοι ἀνταναγαγόμενοι ἐναυμάχησαν περὶ Ἀβυδον κατὰ τὴν ἡῶνα, μέχρι δαίλης ἐξ ἑωθινοῦ. καὶ τὰ μὲν νικῶντων, τὰ δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης ἐπεισπλεῖ *δυοῖν δεούσαις εἴκοσι* (*dezaioito*) ναυσίν.

Texto 27: Expedicións de saqueo dos atenienses

τῇ δὲ ὑστεραία ἐπλευσαν εἰς Νότιον²², καὶ ἐντεῦθεν παρασκευασάμενοι ἐπορεύοντο εἰς Κολοφῶνα²³. Κολοφῶνιοι²⁴ δὲ προσεχώρεσαν. καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς (*á noite seguinte*) ἔβαλον εἰς τὴν Λυδίαν ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ κώμας τε πολλὰς ἔπρησαν καὶ χρήματα ἔλαβον καὶ ἀνδράποδα καὶ ἄλλην λείαν πολλήν.

Texto 28: Reacción do persa Tisafernes ante as intencións de Trásilo

Θράσυλλος δὲ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν ἐπὶ θάλατταν τὴν στρατιάν, ὡς εἰς Ἐφεσον πλευσούμενος. Τισσαφέρνης²⁵ δὲ αἰσθόμενος τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα, στρατιάν τε συνέλεγε πολλήν καὶ ἵππεας ἀπέστειλλε παραγγέλλων πᾶσιν εἰς Ἐφεσον βοηθεῖν²⁶ Ἀρτέμιδι.

¹⁸ Θρασύλλος - ου: Trasilo, estratega ateniense.

¹⁹ Λύκειον - ου: Liceo, nome do "ximnasio" no que Aristóteles impartía as súas clases de filosofía.

²⁰ A construción de ὡς con participio indica finalidade.

²¹ Σηστός - ου: Sesto, nome dunha cidade na ribeira do mar de Mármara.

²² Νότιον - ου: Notio, cidade de Asia Menor.

²³ Κολοφῶν - ωνος: Colofón, cidade de Asia Menor

²⁴ Κολοφώνιος - α - ον: de Colofón.

²⁵ Τισσαφέρνης - ους: Tisafernes

²⁶ Infinitivo con valor final: *para axudar*.

Texto 29: Alcibíades persegue a Farnabazo

Φαρνάβαζος δ' ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς, καὶ μάχη ἡττηθεὶς ἔφυγεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν ἔχων τοὺς τε ἵππεάς καὶ τῶν ὀπλιτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρχε Μένανδρος²⁷, μέχρι σκότος ἀφείλετο.

Texto 30: Alcibíades amenaza aos Bitínios

Ἀλκιβιάδης δὲ λαβὼν τῶν τε ὀπλιτῶν ὀλίγους καὶ τοὺς ἵππεάς, καὶ τὰς ναῦς παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν εἰς τοὺς Βιθυνοὺς²⁸ ἀπῆτει τὰ τῶν Καλχηδονίων²⁹ χρήματα· εἰ δὲ μή, πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀπέδοσαν.

Texto 31: Enfrontamento entre lacedemonios e atenienses

ἐνταῦθα Ἰπποκράτης³⁰ μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἀρμοστής ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε τοὺς στρατιώτας, ὡς μαχοῦμενος· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο αὐτῷ, Φαρνάβαζος δὲ ἐξώθεν τῶν περιτειχισμάτων ἐβοήθει στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς.

---

²⁷ Μένανδρος - ου: Menandro, militar ateniense.

²⁸ Βιθυνός - η - ον: Bitinio, habitante de Bitinia

²⁹ Καλχηδονίος - α - ον: habitante de Calcedonia, cidade de Bitinia.

³⁰ Ἰπποκράτης - ου: Hipócrates.

Ciropedia

Esta obra narra a biografía de Ciro o Grande, fundador do imperio persa, pero prestando atención sobre todo á súa educación. O título en grego da obra é, de feito, Kurou paideia. A través do exemplo de Ciro o Grande, e da primitiva sociedade persa, describe o que para él era a educación ideal que debía recibir un príncipe.

Texto 32: Os pais de Ciro

Πατρός μὲν δὴ ὁ Κῦρος λέγεται γενέσθαι Καμβύσου Περσῶν βασιλέως· ὁ δὲ Καμβύσης οὗτος τοῦ Περσείδων γένους ἦν· οἱ δὲ Περσείδαι ἀπὸ Περσέως κλήζονται· μητρός δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι.

Texto 33: A praza das cidades persas

ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη, ἔνθα τὰ τε βασιλεία καὶ τὰλλα ἀρχεῖα πεποίηται. ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὄνια καὶ οἱ ἀγοραῖοι καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλῖαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον, ὥς μὴ μιγνύηται ἢ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ.

Texto 34: A obediencia dos persas

Διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὀρώσι τοὺς πρεσβυτέρους πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς.

Texto 35: A moderación dos persas

Διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκράτειαν γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὀρώσι τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες, καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημῆνωσι.

Texto 36: A excelencia de Ciro

Κῦρος γὰρ μέχρι μὲν δώδεκα ἐτῶν ἢ ὀλίγω πλέον ταύτῃ τῇ παιδείᾳ ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλικίων διαφέρων ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸ ταχὺ μαθάνειν ἅ δέοι καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἕκαστα ποιεῖν.

Texto 37: Ciro é chamado polo seu avó

ἐκ δὲ τούτου τοῦ χρόνου μετεπέμψατο Ἀστυάγης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς· ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμει, ὅτι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν κάγαθον

εἶναι. ἔρχεται δὲ αὐτὴ τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα.

Texto 38: Educación dos rapaces persas

Τῶν Περσῶν οἱ παῖδες μαθαίνουσι δικαιοσύνην. Οἱ δ' ἄρχοντες δικάζουσιν παισὶν πρὸς ἀλλήλους ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς καὶ ἀρπαγῆς καὶ βίας καὶ κακολογίας. Δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματα ἀχαριστίας· νομίζουσι γὰρ τοὺς ἀχαρίστους ἀνθρώπους καὶ τῶν θεῶν ἀμελεῖν καὶ τῶν τεκόντων καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν φίλων. Διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην καὶ ἐγκρατείαν γαστρὸς καὶ πότου. Μαθαίνουσι δὲ καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν.

MEMORABILIA

Nesta obra fala da vida e das ensinanzas de Sócrates. En contraposición a Platón, a figura de Sócrates aparece en Xenofonte non poéticamente idealizada, senón próxima á vida cotiá e polo tanto máis real.

Texto 40: Acusacións contra Sócrates

Πολλάκις ἐθαύμασα τίσι ποτὲ λόγοις οἱ γραψάμενοι Σωκράτην ἔπεισαν Ἀθηναίους ὡς εἶη ἄξιος θανάτου τῇ πόλει. ἡ μὲν γὰρ γραφή κατ' αὐτοῦ ἦν τοιάδε τις· Σωκράτης ἀδικεῖ οὐ νομίζων θεοὺς οὐς μὲν ἡ πόλις νομίζει, εἰσφέρων ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια· δὲ καὶ ἀδικεῖ διαφθείρων τοὺς νέους.

Texto 41: Sócrates non fuxía da xente

Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερώ· πρῶ τε γὰρ ἦει εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια καὶ, ἀγορᾶς πληθούσης, ἐκεῖ φανερός ἦν, καὶ ἀεὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἦν ὅπου μέλλοι συνέσεσθαι πλείστοις· καὶ μὲν ὡς τὸ πολὺ ἔλεγε, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν.

Texto 42: Sócrates non investigaba acerca do Universo

Οὐδὲ γὰρ διελέγετο περὶ τῆς φύσεως τῶν πάντων, ἥπερ οἱ πλείστοι τῶν ἄλλων, σκοπῶν ὅπως ἔχει ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος καὶ τίσιν ἀνάγκαις γίγνεται ἕκαστα τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ ἀπεδείκνυ μωραίνοντας τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα.

Texto 43: A violencia non é propia dos que practican a sabiduría

Γὰρ οἱ μὲν βιασθέντες μισοῦσιν ὡς ἀφαιρεθέντες, οἱ δὲ πεισθέντες φιλοῦσιν ὡς κεχαρισμένοι. οὐκ οὖν τὸ βιάζεσθαι τῶν ἀσκούντων φρόνησιν, ἀλλὰ πράττειν τὰ τοιαῦτα ἐστὶν τῶν ἐχόντων ἰσχὺν ἄνευ γνώμης.

Texto 44: Algúns discípulos de Sócrates fixeron grandes maldades

Κριτίας³¹ μὲν γὰρ ἐγένετο πλεονεκτίστατος τε καὶ βιαιότατος τῶν πάντων ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ δὲ αὐτὸ Ἀλκιβιάδης ἀκρατέστατος τε καὶ ὑβριστότατος τῶν πάντων ἐν τῇ δημοκρατίᾳ.

Texto 45: O sofista Antifón critica o *modus vivendi* de Sócrates

Ω Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ὄμην³² τοὺς φιλοσοφούντας χρῆναι γίγνεσθαι εὐδαιμονεστέρους· σὺ δὲ μοι δοκεῖς ἀπολελαυκέναι τάναντία τῆς

---

³¹ Κριτίας - ου: Critias. Alumno de Sócrates que despois formou parte dos Trinta Tiranos.

³² 1ª sg. pretérito imperfecto de οἶομαι.

φιλοσοφίας. ζῆς γοῦν οὕτως ὡς οὐδ' ἄν εἷς δοῦλος μείνειε³³ δαιτώμενος ὑπὸ δεσπότη. σίτα τε σιτεῖς καὶ πίνεις τὰ ποτὰ φαυλότατα, καὶ ἠμφίεσαι ἱμάτιον οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος, διατελεῖς ἀνυπόδητος τε καὶ ἀχίτων.

TEXTO 47: Serenidade de Sócrates diante da morte

Ἐπει ὁ Σωκράτης κατακριθεὶς τὸ δικαστήριον ἀπέλιπε καὶ ἤσθετο τοὺς φίλους δακρύνοντας· " Τί τοῦτο; " εἶπεν, " νῦν δακρύνετε; οὐ πάλαι ἴστε ὅτι ἐξ ὅτου ἐγὼ ἐγενόμην, κατεψηφισμένος ἦν μοῦ ὑπὸ τῆς φύσεως θάνατος..." Παρὼν δὲ τις Ἀπολλόδωρος εἶπεν· " Ἀλλὰ τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα ". Σωκράτης δὲ καταψήσας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ἔφη· " Σὺ δὲ, ὦ φίλτατε Ἀπολλόδωρε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα;" καὶ ἐπεγέλασεν.

---

³³ 3^a sg. aoristo de optativo de μένω.